

HET BELGISCH AUTEURSRECHT IN VESTZAKFORMAAT

door

F. VAN ISACKER

Docent aan de Rijksuniversiteit te Gent

DEEL I

WORDING EN BEGINSSELEN VAN HET AUTEURSRECHT

HOOFDSTUK I

DE WORDING VAN HET AUTEURSRECHT

1. Het Romeins recht kent geen auteursrecht, wel worden de rechten van de auteur geëerbiedigd in de Romeinse maatschappij. Na 1436 met de uitvinding van de boekdrukkunst, begint de strijd van de auteurs ter erkenning van hun rechten. Deze worden pas ten volle erkend door de decreten van 1791 en 1793. Van dan af ontwikkelt het auteursrecht zich hoofdzakelijk tot een pretoriaans recht. Hoogtepunten zijn 1886 met het ontstaan van de Berner Conventie; 1928 wanneer bij de herziening te Rome de morele rechten worden geconsacreerd en 1948 te Brussel waar de bescherming haar hoogtepunt bereikt. Vanaf dat ogenblik ondergaat het auteursrecht een felle druk vanwege de economische en financiële belangen in de massale exploitatie van sommige auteurswerken. In 1967 met de herziening te Stockholm begint men te knagen aan de beschermingsnormen.

HOOFDSTUK II

DE NATUUR VAN HET AUTEURSRECHT

2. „Le droit d'auteur est mobilier, cessible et transmissible (...), conformément aux règles du code civil” (art. 2 van de auteurswet van 27 maart 1886). In de optiek van de wetgever van 1886 kon het moeilijk anders. Het auteursrecht werd immers gedoopt als „La propriété littéraire et artistique”. In de negentiende eeuw lag dit voor de hand. Sindsdien heeft men echter een dieper inzicht in dit „nieuwe” recht verworven. Heel veel wijst er op dat zowel de exploitatierechten als de morele rechten als personele rechten moeten worden aangezien.

HOOFDSTUK III
HET AUTEURSWERK

3. Een auteurswerk is de uitdrukking door de mens van een bepaalde gedachte in een concrete en originele vorm. Deze uitdrukkingsvormen zijn hoofdzakelijk in te delen in litteraire, muzikale, plastische en ritmische of een samenstelling van een of alle van deze uitdrukkingsvormen. Zuiver juridisch is het van hoger belang de auteurswerken in te delen in beschermde werken en werken behorende tot het publiek domein; in bestendige en efemere werken; in werken die rechtstreeks mededeelbaar zijn of mededeelbaar via interpretatie; in primitieve of gederiveerde werken.

HOOFDSTUK IV
DE AUTEUR

4. De auteur is niemand anders dan de maker van een auteurswerk. Het enige onderscheid dat hier moet worden gemaakt is dit van de auteur als enkeling of de auteur die werkt in collaboratie met een of meer andere auteurs. Deze collaboratie kan geschieden *ab ovo*, de collaboratie *stricto sensu*, of achteraf door een of andere vorm van adaptatie.

DEEL II
DE EXPLOITATIERECHTEN VAN DE AUTEUR

AFDELING I
DE SPECIFIEKE INTELLECTUELE RECHTEN VAN DE AUTEUR

HOOFDSTUK I
ALGEMENE EIGENSCHAPPEN VAN DEZE RECHTEN

5. Door de wet wordt aan de auteur zonder enige formaliteit een monopolium op zijn werk verleend. Dit recht wordt door de wet gekwalificeerd als roerend, vervreemdbaar en overdraagbaar. De beslagbaarheid van het *corpus mechanicum* is begrensd.

HOOFDSTUK II
DE DUUR VAN DEZE RECHTEN

6. De rechten van de auteur worden in de regel in stand gehouden gedurende vijftig jaar *post mortem auctoris*. Voor postume en anonieme

werken geldt de beschermingsduur vijftig jaar *post publicationem*. Werken die gepubliceerd werden vóór 4 augustus 1924, genieten van een verlenging van de beschermingsduur van tien jaar.

HOOFDSTUK III

HET REPRODUCTIERECHT

7. Het reproductierecht is het recht krachtens hetwelk de auteur alleen de reproductie van zijn werk kan toestaan. Er zijn vele vormen van reproductie die men kan groeperen, in manuele reproductie, mechanografische reproductie, sonore reproductie, visuele reproductie en industriële reproductie.

HOOFDSTUK IV

HET PUBLIEK EXECUTIERECHT

8. Het publiek executierecht is het recht krachtens hetwelk de auteur alleen de publieke executie van zijn werk kan toestaan. Men maakt een onderscheid tussen directe, mechanische of draadloze executie.

HOOFDSTUK V

HET ADAPTATIE- EN VERTALINGSRECHT

9. Onder adaptatierecht dient men te verstaan, enerzijds het exclusief recht van de auteur om al dan niet de vergunning te verlenen zijn werk te laten adapteren en, anderzijds, het recht van de auteur en de adaptator om samen het gederiveerde werk te exploiteren. Men moet een onderscheid maken tussen adaptatie door transpositie en adaptatie door superpositie. De vertaling is een vorm van adaptatie door transpositie (van de ene taal naar de andere).

HOOFDSTUK VI

HET VOLGRECHT

10. Het volgrecht is een auteursrecht *sui generis*, waarbij de auteur van plastisch werk, met uitsluiting van architecturaal werk, het onvervreemdbaar maar overdraagbaar recht ontvangt op een zeker aandeel in de verkoopprijs van het voorwerp, waarop het origineel van zijn oeuvre werd vermaterialiseerd, telkens wanneer dit voorwerp wordt ingezet en aan opbod toegewezen in een publieke verkoping, nl. 2% op de verkopeningen

van 1.000 tot 10.000 fr; 3 % van 10.000 tot 20.000 fr; 4 % van 20.000 tot 50.000 fr en 6 % boven de 50.000 fr.

AFDELING 2

DE GEMENE RECHTEN VAN DE AUTEUR

HOOFDSTUK I

HET EIGENDOMSRECHT OP HET CORPUS MECHANICUM

11. De auteur oefent natuurlijk ook het eigendomsrecht op het *corpus mechanicum* van zijn werk uit. Hij kan het verkopen. Bij de verkoop spelen echter enkele beperkende regels ten nadele van de koper, wat bij andere roerende goederen niet het geval is.

HOOFDSTUK II

HET PUBLIEK EXPOSITIERECHT

12. Het recht om het werk publiek te laten exposeren is, althans in België, geen specifiek intellectueel auteursrecht. De auteur beschikt over dit recht voor zover hij (nog) eigenaar is van het werk. Verkoopt de auteur het werk dan gaat het publiek expositierecht mede over op de koper. Publieke vertoning evenwel van het werk via de televisie is wel een specifiek intellectueel auteursrecht: alleen de auteur van het werk, en niet de eigenaar ervan, kan deze publieke vertoning toestaan.

DEEL III

DE MORELE RECHTEN VAN DE AUTEUR

HOOFDSTUK I

HET BESCHIKKINGSRECHT

13. Onder beschikkingsrecht dient men te verstaan het geheel der morele prerogatieven krachtens dewelke de auteur naar goeddunken gebruik maakt over zijn werk: er volkomen souverain over beschikt. Hij alleen vooreerst beschikt er over dat zijn werk wordt in stand gehouden of vernietigd. Wordt het in stand gehouden dan beslist vervolgens de auteur alleen of het ja (divulgatierecht) of neen (retentierecht) zal worden meegegeeld aan het publiek en in welke mate. Eenmaal medegegedeeld is het beschikkingsrecht van de auteur nog niet uitgeput: in de mate van het mogelijke en voor zover dit niet in conflict komt met andere rechten kan

hij zijn werk ofwel wijzigen ofwel uit de circulatie terugtrekken (recht tot inkeer).

HOOFDSTUK II

HET RECHT OP INTEGRITEIT

14. Onder het recht op integriteit dient men te verstaan, het morele recht van de auteur krachtens hetwelk hij kan afdwingen dat zijn werk absoluut ongeschonden (of ongewijzigd) zal gehandhaafd blijven.

HOOFDSTUK III

HET RECHT OP PATERNITEIT

15. Onder het recht op paterniteit dient men het morele recht te verstaan ten allen tijde de erkenning der paterniteit van zijn werk op exclusieve wijze op te eisen of te verzwijgen en *a contrario* de usurpatoren van zijn naam te ontmaskeren of een hem verkeerdelijk toegeschreven werk af te wijzen. Daarbij sluiten de normatieve (straf-) rechtsregels aan die verbieden iemand kwaadwillig of bedrieglijk in te lichten omtrent de paterniteit van een bepaald auteurswerk.

HOOFDSTUK IV

GEMENE EIGENSCHAPPEN

16. In de grond zijn deze morele rechten niets anders dan de auteursrechtelijke toepassing van het grondwettelijk beginsel der vrijheid van meningsuitdrukking.

Aan het personeel karakter althans van deze rechten wordt niet getwijfeld. Ze zijn derhalve onvervreemdbaar verbonden aan de persoon van de auteur en vallen na zijn dood ook niet in het patrimonium van zijn erfgenamen. Wel kunnen deze laatste, zoals eventueel andere betrokkenen in sommige omstandigheden, in rechte opkomen voor vrijwaring der morele rechten van de auteur, maar dan steeds *in nomine auctoris*, zich steunend op de wil van de auteur.

Ook ontsnappen de morele rechten van de auteur doorgaans aan de regel van de beschermingsduur *post mortem*. Dit wil niet zeggen dat ze ophouden te bestaan na de dood van de auteur en ook weer niet dat ze eeuwigdurend zijn. Wel wil dit zeggen dat zolang er enig belang bestaat om op te treden *in nomine auctoris* elke belanghebbende dit zal kunnen doen. Alleen het recht op integriteit werd door de Berner Conventie aan de

regel van de beschermingsduur vijftig jaar *post mortem* onderworpen, op pragmatische gronden. Het is inderdaad moeilijk denkbaar de erfgenamen van de auteur een exploitatierecht *post mortem* te verzekeren, zonder hen ook de controle te verlenen over de integriteitsrechten ten opzichte van het werk.